

Janusz W. KOSIŃSKI¹

Tematyka meteorytowa w wileńskim ośrodku naukowym

Abstract: The article presents meteorites as the subject matter of the works of the scientific centre in Vilnius (University of Vilnius). Scientific centre in Vilnius developed in three first decades 19-th century the most quickly and was the important place of the development of the Polish meteoritics. His most important representatives are Stanisław Jundziłł and Ignacy Horodecki.

Keywords: history of Polish meteoritics, University of Vilnius, scientific centre in Vilnius

Koniec XVIII w. to czas upadku Rzeczypospolitej a jednocześnie okres Oświecenia i szybkiego rozwoju nauki. Na terenach zagrabionych przez sąsiednie państwa, funkcjonowały wówczas dwie uczelnie typu uniwersyteckiego: w Krakowie i w Wilnie. Uczelnia wileńska, oprócz funkcji dydaktycznych, pełniła również funkcję ośrodka naukowego i to stojącego na wysokim poziomie.

Jednym z szybko rozwijających się kierunków były nauki przyrodnicze, a szczególnie historia naturalna, na którą składały się botanika, zoologia i mineralogia. Katedrą historii naturalnej wileńskiej uczelni kierowali znani naukowcy zagraniczni: Jan Emanuel Gilibert w latach 1781–1783, Jerzy Adam Forster w latach 1784–1787, Ferdynand Spitznagel w latach 1792–1802. Wykształcili oni wielu przyrodników, a wykłady i ćwiczenia prowadzone przez nich były na wysokim poziomie.

W 1802 r. katedrę historii naturalnej objął absolwent wileńskiej Uczelni Stanisław Bonifacy Jundziłł, a w 1803 r. w trakcie reformy Uniwersytetu, wyodrębniono z niej katedrę mineralogii. Profesor S. Jundziłł interesował się meteorytami, co zaowocowało jedną z pierwszych w języku polskim publikacją na ich temat (1805 r.), zawierającą pierwszy w Polsce katalog spadków meteorytów z lat 462 p.n.e. –1803 n.e.

W latach 1817–1824 katedrą mineralogii kierował Ignacy Horodecki, który wiele czasu i uwagi poświęcał meteorytom. Dzięki jego działalności tematyka meteorytowa została wprowadzona do badań naukowych i do dydaktyki. Fragmenty meteorytów Brahina i Zaborzika przesłane przez Horodeckiego do Francji stały się przedmiotem szczegółowych badań prowadzonych przez Aleksandra Brongniarta i André Laugiera.

¹ Wyszuków; e-mail: meteorites@vp.pl

Tematykę meteorytową w swoich pracach naukowych podejmowali również inni profesorowie, wice profesorowie i adiunkci Uniwersytetu Wileńskiego. Warto wspomnieć tu o Jędrzeju Śniadeckim, Feliksie Drzewińskim, Norbercie Kumelskim, Makarym Bogatko, Ignacym Jakowickim i Antonim Wyrwiczu. Również absolwenci wileńskiego Uniwersytetu niejednokrotnie podejmowali tematykę meteorytową w swojej działalności. Najbardziej znani z nich to Ignacy Domeyko, Jan Wolski, Antoni Żyszkiewicz, Antoni Suchodolski i Wojciech Zborzewski.

W wileńskim ośrodku naukowym związanym z Uniwersytetem, powstało ponad 40 artykułów i rozdziałów w książkach poświęconych meteorytom. Powstało też dużo materiałów niepublikowanych (rękopisy, materiały do wykładów i ćwiczeń, prace dyplomowe studentów).

Działalność jedyne polskiego ośrodka naukowego podejmującego na początku XIX w. tematykę meteorytową przerwała likwidacja Uniwersytetu Wileńskiego w 1832 r. Pomimo upływu dwóch wieków rola wileńskiego ośrodka naukowego w rozwoju meteorytyki w Polsce nie została w pełni udokumentowana. Obecnie trwają prace by zadanie to, chociaż w części, wykonać.

Łowicz, 20.IV.2012 r., VII Konferencja Meteorytowa